

Föreställningar om kön och pengar

ANNE BOSCHINI
OCH ASTRİ MUREN

Katrine Kielos *Det enda könet* (2012) kritiserade nationalekonomin via *economic man*, och påtalade från ett feministiskt perspektiv dennes begränsningar och problematiska inflytande på samhället. Boken uppmärksammades med minst tre recensioner av nationalekonomer. Kielos nya *En kvinnas värde* (2025) är inte alls lika kritisk mot nationalekonomin men fortsätter på det (national) ekonomiska temat. Boken formulerar slagkraftigt fem stycken berättelser om ”kön och pengar” och använder bl a nationalekonomisk forskning för att angripa dessa.

Kielos vill få kvinnor att tänka på pengar för att därigenom frigöra dem. Genom att inse att de granskade berättelserna är högst tveklaktiga ska kvinnor se att de är mer oberoende och handlingskraftiga än de har trott, är bokens övergripande argument. Boken är med detta riktad till kvinnliga läsare i Sverige och internationellt. Den är också intressant för nationalekonomer i allmänhet inte minst då den får en att fundera kring kön på ett delvis annorlunda sätt än vi är vana vid: inte bara andelen kvinnor som förvärvsarbetar eller har olika positioner, eller könslönegapet. Kielos vill förklara kvinnors ”underordning” som en konsekvens av ekonomiska mekanismer och värden.

Två av berättelserna behandlar specialisering och fördelning av arbetsuppgifter mellan könen. Kielos hänvisar i det första kapitlet framför allt till socialantropologisk litteratur som stöd för slutsatsen att kvinnor också i primitiva samhällen har arbetat utanför hemmets väggar som aktiva jägare och samlare,

och att en familjesituation där kvinnan skött barn och hus medan mannen försörjt familjen är ett undantag både historiskt och klassmässigt.

Könsskillnader i riskaversion skulle kunna vara en bidragande orsak till den horisontellt könssegregerade arbetsmarknad vi ser i de flesta länder. Många experimentella nationalekonomiska studier har funnit att kvinnor är mindre villiga att ta risker, men som Kielos visar i sitt tredje kapitel finns det också många studier som *inte* observerar att kvinnor och män agerar olika i risksituationer, eller som finner att könsskillnader uppstår endast i vissa situationer där man kan ana att sociala normer påverkar beteende. En poäng som Kielos gör är att barnafödande är förknippat med påtagliga risker, som kvinnor utsätter sig för frivilligt. Kapitlet lyfter också spännande studier av kvinnors finansiella verksamhet genom historien – och utmanar därigenom den enligt oss ganska vanliga föreställningen att kvinnans relativa styrkeposition i samhället entydigt ökar över tid, och att kvinnor förr hade nästan ingen makt alls.

I ytterligare två av berättelserna menar Kielos att kvinnors ekonomiska värde såväl historiskt som nu ofta har definierats genom den manliga blicken. Detta värde knyts återkommande till kvinnors sexualitet och reproduktiva arbete, och tar form genom institutioner där tillgången till resurser villkoras av relationen till män. Centrala exempel är prostitution och äktenskap, två skilda men strukturellt besläktade sätt på vilka kvinnor förväntats säkra sin försörjning i utbyte mot sex, omsorg och barn. Kielos placerar denna logik i ett långt historiskt perspektiv. Hon rör sig från Mesopotamien, där kvinnor vid tempel kunde sälja sex, till mer moderna samhällen där äktenskapet fungerat som kvinnors huvudsakliga väg till ekonomisk trygghet.

En konsekvens av att kvinnors vär-

RECENSION

Katrine Kielos:
En kvinnas värde,
Mondial, 2025, 212
sidor, ISBN 978-9-
180-02391-7.

Anne Boschini och
Astri Muren är profes-
sor i nationalekono-
mi vid Stockholms
universitet. De
forskar bl a om eko-
nomisk jämställdhet.
anne.boschini@
sofi.su.se
astri.muren@su.se

de ofta definierats genom den manliga blicken är att kvinnors utseende – ibland benämnt erotiskt kapital – ges ett betydande marknadsvärde. Kielos illustrerar detta med exempel från yrken där kvinnors inkomster i genomsnitt vida överstiger mäns, såsom modellarbete, striptease och pornografi. Samtidigt är detta värde starkt åldersberoende. I kontrast till män minskar kvinnors erotiska kapital i marknadsvärde tydligt med stigande ålder, ett mönster som Kielos relaterar till empiriska studier om köns-specifik åldersdiskriminering på arbetsmarknaden.

I den sista berättelsen frågar sig Katrine Kielos vad som skulle hända om kvinnor gjorde samma val som män. Här kommer författaren som närmast klassiska nationalekonomiska frågor om könslönegapets orsaker. Varken nationalekonomin eller Katrine Kielos har riktiga svar på dessa frågor. Ett syfte med kapitlet är kanske att få kvinnor att – i likhet med när Éowyn besegrade ondskan i *Sagan om ringen* – utnyttja att de just *inte* är män

och därför inte behöver bete sig som den manliga heltidsarbetande familjeförsörjarsstereotypen.

En ramberättelse i boken handlar om *gaslighting*,¹ med budskapet att kvinnor lurats och manipuleras att tro på undertitelns ”lögner om kön och pengar”, vilka alltså vederläggs av Kielos. Vi ser *gaslighting*-berättelsen i detta sammanhang som mer ett retoriskt grepp än en övertygande beskrivning, och noterar att Kielos även använder begreppen ”berättelser” och ”ekonomiska historier”. Men även utan att en avsikt finns kan man bli vilseledd, och vagt grundade föreställningar mår väl av att synas i sömmarna.

Kielos bok är informativ, tänkvärd och rolig att läsa. Argumentationen är bitvis lite lös i konturerna men i andra bitar baserad på omfattande läsning av vetenskapliga referenser. Dessa är i regel väl underbyggda. Tvivel, och noggrann granskning, är essentiellt både bland forskare och journalister och Kielos bok visar hur detta kan resultera i en spännande bok.

¹ Begreppet beskriver en psykologisk manipulation som får offret att tvivla på sin verklighetsuppfattning; det är inspirerat av filmen *Gasljus* (1944) där Ingrid Bergman hade en huvudroll.